

שלא בטהרה, אבל אם קודם שנכנסים המים למקוה הם מהלכים על גבי קרקע, או שאר דברים שאינם מקבלים טומאה – אינו פוסל. כך פסק בשולחן ערוך (סי' רא סמ"ח): "הבא להמשיך מים למקוה, צריך שלא יהא בדבר המקבל טומאה... והוא שיהיו המים נופלים להדיא מדבר המקבל טומאה לתוך המקוה, אבל אם נופלים על שפתו בחוץ ונמשכין לתוכו... כשר". לעניין זה, אין צורך ב"המשכה" של ג' טפחים (כפי שנדרש להפקעת דין "שאובין"), ודי בכל שהוא (חזון איש מקוואות סי' ה,ב).

סיכום

בסוגיה מובאת דרשה המלמדת על כך שהכנת מים המטהרים צריכה להיות בטהרה, ולא בכלי המקבל טומאה. מדובר על השואב מים חיים ממעיין לצורך הזאה על טמא מת, ועל כך נאמר שאסור להעביר את המים לכלי באמצעות דבר המקבל טומאה. נחלקו הראשונים על היקפו של דין זה: יש אומרים שגם המים הבאים למקוה לא יגיעו אליו באמצעות דבר המקבל טומאה (רש"י ור"ש), ואפילו מקוה כשר שכעת נוצר בו סדק – אסור לסתמו בדבר המקבל טומאה (ר"ש, והרא"ש מתיר). ויש אומרים שדין זה נאמר במעיין בלבד, ולא במקוה (רמב"ם ראב"ד ויראים). יש מקילים יותר, שהדין נאמר רק במילוי מים חיים בכלי, וכן במניעת זחילה, כשהדבר המקבל טומאה הוא שמכשיר את המקוה בשעת הטבילה, אך ביצירת המקוה או המעיין אין פסול בדבר המקבל טומאה (רי"ד). הלכה כדעה הראשונה (שולחן ערוך). כאשר המים לא מגיעים ישירות מן הדבר המקבל טומאה אל המקוה, אלא עוברים אליו דרך דבר שאינו מקבל טומאה – הרי זה כשר.

במשנה במקוואות מצינו שר' יהודה מיקל בהכשרת מקוה באמצעות דבר המקבל טומאה. לדעת רוב הראשונים, ר' יהודה מודה לעיקר דין 'הוייתן' והיקל רק בפרט מסוים (מניעת פסול ממקוה קיים, או שימוש בדבר שאינו מקבל טומאה האוחז בידי טמא, או שימוש בדבר המקבל טומאה מדרבנן). ויש אומרים שר' יהודה חולק על עיקר דין זה, והסוגיה כאן הולכת בשיטת ר' יוסי (אור זרוע).

מערכה סג. הצורם אוזן הפר לאחר שחיטתו (כה,ב)

הפוסל? עוד יש לשאול, עד איזה שלב בהקרבה החיסרון פוסל את הקרבן?

גדר הפסול: מום או חיסרון?

בגמרא מובא מאמרו של רבי זירא¹: "הצורם אוזן הפר

בין ביצירתו ובין בהעמדת הזחילה (שם סעיף נ; והביא דעת הרא"ש המתיר במניעת זחילה כ"ש מי שמתיר").

מים שעברו דרך דבר המקבל טומאה ולא נכנסו ישירות למעיין או למקוה

על דברי המשנה בפרה (פ"ו מ"ד הנ"ל), האומרת שאם "נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו מים לחבית פסולים", אומר ר' יוחנן בגמ' כאן: "זאת אומרת: אויר כלי

נתן ידו כדי שיעברו מים לחבית. במשנה בפרה נאמר שהשואב מים חיים באופן זה פוסל אותם לקידוש, מפני שבאו באמצעות דבר המקבל טומאה. הגמרא מסבירה שהחידוש הוא כשזרם המים בא מהיד לחבית בקילוח באויר, ואף על פי שהמים לא שתתו מן היד לכלי פסולים, כי "אויר כלי - ככלי".

ככלי דמי". רש"י (ד"ה זאת) מפרש: "מדקתני נתן ידו... פסל, דהא אין המים שותתין מידו לכלי בשתיתה, אלא בהעברה, כשיוצאין מידו מקלחין להם על פני רוחב פי החבית ואפילו הכי פסול... דאי לאו ככלי דמי אמאי פסול? הלא מן האויר באין לו, והוה ליה כנותן ידו בצינור משוך מן הקילוח עשר אמות". מכאן יש ללמוד, שרק כאשר המים העוברים על גבי דבר טמא באים מיד לבור המקוה – הרי זה נחשב כנעשה

בסוגיה כאן "תניא". על פי הגרסה שדברים אלו הם דעת תנאים מיושבת יותר הקושיה מן התוספתא להלן הערה 4.

1. יש גרסאות שונות האם ר' זירא אמר זאת בשם רבי (בגמ' לפנינו; וקשה, שלא היה בן דורו), או ר' יוחנן (ב"ח), או רב (בגמ' בבכורות לט,ב). תוס' בבכורות שם גרסו

שהמום הוא הפוסל, אלא שבדין זה התחדש שרק מום קבוע פוסל (אחיעזר ח"ג סי' ל אות ז). ויש מקום לומר ההיפך, שמדין בעל מום אין סברה לחלק בין מום קבוע למום עובר, וטעם החילוק משום שרק חיסרון פוסל (השואל באחיעזר שם).

להבדל בין שתי התפיסות בהבנת הדין כמה השלכות אפשריות: א. החיסרון הפוסל – לדעת רש"י דווקא חיסרון שמהווה מום פוסל. לדעת הרמב"ם, אפשר שגם חיסרון שאינו מום פוסל, ומאידך מום שאינו מחסיר מן הבהמה, כגון סדק גרידא – כשר. בעניין זה נחלקו המפרשים: יש אומרים שלדעתו כל חיסרון פוסל (כן משמע בקרית ספר), ויש אומרים שרק מה שמוגדר כמום נחשב חיסרון (קרן אורה). בשפת אמת הבין מלשון הרמב"ם "שחסר מאיבריה כל שהוא" שמדובר על חסרון אבר שלם (כלומר, שחסר אחד מאיבריה ואפילו הוא קטן), ופירש לפי זה "צורם" כ"תולש"⁶. ב. העונש לצורם ולמקריב – לרש"י מסתבר שהצורם לוקה, כדין מטיל מום בקדשים, וכן המקריב, כדין מקריב בעל מום (חזו"א מנחות סי' מב סק"ז)⁷. לרמב"ם, מסתבר ששניהם אינם לוקים, כמשתמע מלשונו, ואין זה אלא פסול. ג. "אם עלו לא ירדו" – לרש"י, מסתבר שדין קרבן זה כבעל מום, שאף אם הועלה למזבח – ירד (אחיעזר ח"ג סי' ל אות ד-ו; חזו"א שם)⁸. לפי הרמב"ם הרי זה ככל פסול שאירע בקודש, ואם עלה – לא ירד (כנסת הראשונים). ד. עוף שנחסר אחר מליקתו – עוף בעל מום כשר, ולפיכך מסתבר שרש"י יכשירנו. לשיטת הרמב"ם, הדבר תלוי בשאלה האם יש בעוף דבר המקביל לקבלת הדם (דן בזה בקרן אורה מעילה ח,ב). ה. פסולים אחרים – לשיטת רש"י, שהקבלה הוקשה לשחיטה, יש מקום לומר שלא רק בעל מום פסול בקבלה, אלא גם פסולים אחרים, כגון נעבד וטרפה (מנחת חינוך מצוה רפח; דם זבחים)⁹. לעומת זאת לרמב"ם משמע שאין הקפידא אלא על שלמות הפר, ולא על שאר הפסולים (מנ"ח).

ואחר כך קיבל דמו – פסול, שנאמר: 'ולקח מדם הפר'², פר שהיה כבר. 'צרימת האוזן' פירושה – הכאה עד כדי יצירת סדק, או אף נטילת חלק ממנה³. המילה "הפר" (המיותרת, שכן ניתן היה לומר "מדמו") מלמדת שבשעת לקיחת הדם, שהיא הקבלה, הדם יהא דמו של אותו פר כפי שהיה מקודם, בשעת שחיטתו, ולפיכך הצרימה לפני קבלת הדם פוסלת את הקרבן. לא מצאנו חולק על ר' זירא, והגמ' כאן ובבכורות (לט"א) מפרשת ברייתות ומימרות אמוראים בהתאם לדין זה⁴.

דעת רש"י, שיסוד הפסול הוא משום בעל מום, שכן כתב: "הצורם – ... דהוי מום, דתנן 'נפגמה אזנו' גבי מום" (וכן בכמה מקומות בסוגיין), ומתחדש כאן שהקרבן צריך להיות תמים גם בשעת הקבלה. נראה שלפירושו הלימוד "פר שהיה כבר" הוא היקש, שכשם שבשחיטה עליו להיות תמים – כך גם בקבלה.

ברמב"ם (הל' פסולי המוקדשין א,כט) משתמעת הבנה אחרת בדין זה, שכן הוא כותב: "בהמה שחסר מאיבריה כל שהוא אחר שחיטה קודם קבלת הדם – נפסלה, אפילו צרם באזנה קודם קבלה – הרי זה לא יקבל, שנאמר 'ולקח מדם הפר', שיהיה שלם כולו בשעת קבלה. ואם קיבל מן החסרה וזרק – הרי זה פסול". הרמב"ם אינו מזכיר את המושג 'מום', ונראה מדבריו שזהו דין חדש "שיהיה שלם כולו", ולא יחסר ממנו מאומה בין השחיטה לקבלה (מנחת חינוך מצוה רפח)⁵. לפי פירושו, "פר שהיה כבר" אינו היקש מהשחיטה לקבלה, אלא דין שבקבלה הפר יהיה כפי שהיה קודם לכן.

בגמ' (כו"א) מבואר, שהחותך אחר השחיטה את רגל הבהמה ומגיע עד לעצם (ולא עד בכלל) – לא פסל את הקרבן. רבנו פרץ (בשטמ"ק, אות ג) מסביר זאת, שהחיתוך הוא מום עובר (ולא כמשתמע מרש"י שאין זה מום כלל, ועיין בשטמ"ק אות ו בשם 'גליון'), ואילו דינו של ר' זירא נאמר במום קבוע דווקא. יש שהוכיחו מכאן שדעתו כרש"י,

(כולל המפרקת והעור) אינו פוסל! על כך עיין בחסדי דוד שם; אחיעזר ח"ג סי' ל אותיות ב-ד; שרידי אש ח"ב סי' ו פ"ב.

5. כך גם מובנת הרבותא בלשון הרמב"ם: "אפילו צרם באזנה", דהיינו חסרון מועט, ולעניין מום אין בזה חידוש. עוד משתמע כך ממקומה של הלכה זו, בהל' פסולי המוקדשין, העוסקות בפסולים שמתחדשים במהלך ההקרבה, ולא בהל' איסורי מזבח, העוסקות בפסולים שקודם ההקרבה, ושם נדונו הלכות בעל מום.

6. פירושו מוקשה, שאם כן מהו "אפילו צרם באזנה"? הרי האוזן היא אבר ניכר! גם לא מצינו לשון 'צורם' במובן של תלישה, וגם הלשון "באזנה" ולא "את אזנה" מורה על פגם באוזן, ולא על תלישתה.

7. במנחת חינוך מצוה רפז נקט גם הוא שלוקה, ובמצוה רפח כתב להיפך (העיר על כך בשו"ת בני ציון (מיטאבסקי) סי' עה, ולדעתו דברי המנ"ח האחרונים עיקר).

8. ראה להלן מערכה רד. באחיעזר שם מצדד שגם מום שנוצר בעזרה נחשב "אין פסולו בקודש", וראה להלן מערכה קסז.

9. בדם זבחים מוכיח לאידך גיסא מהמשך הסוגיה, שאומרת שבהמה שנשחטה כשרגליה מחוץ לעזרה יחתוך לפני הקבלה את רגלה עד העצם, ומשמע שכשר גם אם יחתוך בצומת הגידן, באופן שמטריף את הבהמה, ונשאר בצ"ע. ומסברה נראה שפסול טריפה לא שייך כלל אחר השחיטה, על כל פנים לדעה ש'טריפה אינה חיה', מפני שבמציאות אינו גורם בכך את מיתת הבהמה (וכל שכן בפסול נרבע, שאחר שחיטה אין זו רביעה כלל).

2. כך לשון הגמ' לפנינו, ופסוק בלשון זו נאמר בפר יום הכיפורים (ויקרא טז,ד). רש"י כאן (ד"ה אשכחן) כותב שהדרשה כאן מפר העלם דבר של ציבור, וכוונתו לפסוק: "והביא הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד" (ויקרא ד,טז), אך במסורת הש"ס הגיה בו, שכוונתו לפר כהן משיח, כפי שכותב רש"י בבכורות (לט"ב, ד"ה הצורם), דהיינו הפסוק: "ולקח הכהן המשיח מדם הפר" (ויקרא ד,ה). לגרסאות השונות יש השלכה על השאלה האם דין זה אמור גם בהולכה, ראה להלן, שכן הפסוק "והביא" עוסק בהולכה.

3. רש"י כותב כאן מילה לועזית שמובנה "לחרוץ". לשון 'צרימת אוזן' משמשת בשני מובנים: לעיתים במובן של מכה שאין בה מום, כגון בבבא קמא צ"א 'צרם באזנו', שרש"י שם הסתפק אם מדובר במשיכה או בפגימה, ואילו בפירוש המשנה לרמב"ם שם (ח,ו) כתב: "עיקם אזנו וצבטה", וכיוצא בזה במאור בביצה ט"א, וכדעתם מבואר בתורת כהנים (אמור פרשתא יד,ג): "ואיש כי יתן מום בעמיתו, אין לי אלא בזמן שנתן בו מום, מניין צרם באוזנו, תלש בשערו...", כלומר, שבאלו אין מום. מאידך, פעמים רבות נאמרה לשון זו כדוגמא להטלת מום, עד שהובאה בפוסקים כדוגמא למום מובהק (רא"ש בכורות פ"ה סי' יא ושו"ע יו"ד סי' שט"ב). יתכן להבדיל בין 'צרם באוזן', שמובנו הכאה בלבד, לבין 'צרם אוזן', שפירושו הטלת מום, ואכמ"ל. בהקשר של מום, מדובר בנטילת חלק מן האוזן, או בעשיית חריץ גרידא (עיין הל' ביאת המקדש פ"ז ה"ג).

4. בתוספתא בזבחים (ח,ו) נאמר לכאורה אחרת: "חתך את הראש בבת אחת, קיבל מן הראש – פסול, מן הגוף – כשר". מבואר כאן שעצם חיתוך הראש כולו לפני הקבלה

ראיה לכך שלמעשה הדין קיים אף בקדשים קלים, מנוסח מימרתו של ר' זירא בהופעתה בהמשך הסוגיה (כו,א): "הצורם אוזן בכבור..." (וכן מובא בכס"מ בהל' פסוהמ"ק א,טו); אלא שהשטמ"ק מגיה שם: "הפר"12. עוד יש ללמוד כך מהמשא ומתן בגמ' על דברי ר' אלעזר בעניין "היא בפנים ורגליה בחוץ", שהגמ' מקשה עליו מדינו של ר' זירא, אע"פ שהגמ' הניחה תחילה שדברי ר' אלעזר אמורים על קדשים קלים, כמבואר בהמשך הגמ'.

ראיה נוספת יש להביא מהגמ' בבכורות (לט,א). הגמ' מקשה על סתירה בין שתי ברייתא אחת לכשרות קרבן בעל כליה אחת: בברייתא אחת נאמר: "ואת שתי הכליות – ולא בעל כוליא אחת", ואילו בשניה: "יסירנה – לרבות בעל כוליא אחת!" הגמ' במסקנתה מיישבת: "כאן שחסרה קודם קבלה [ונפסלה מחמת דינו של ר' זירא, עיין שם], כאן שחסרה לאחר קבלה". הפסוק "ואת שתי הכליות... יסירנה" נאמר בשלמים (ויקרא ג,ד) ובחטאת (שם ד,ט) ובאשם (שם ז,ד), וברייתות אלו מובאות בתורת כהנים בפרשת השלמים בלבד (פרשתא יד,ז,ט), ומכאן שדין זה אמור אף בשלמים.

בהולכה ובזריקה

כאמור, רבא מביא ברייתא שממנה עולה שגם בהולכה ובזריקה בעינן "תמים", ואביי הוכיח להיפך, שבזריקה לא נאמר דין זה, מברייתא המתירה לזרוק את הדם כשהבשר נחסר. בגמ' לא מפורש האם רבא קיבל את דעת אביי, אבל בסוגיה המקבילה בבכורות (לט,ב) נאמר בפשטות כדעת אביי ש"חסרה לאחר קבלה" מותר, על פי הברייתא האמורה.

באשר להולכה, בשטמ"ק (אות כו) מביא גרסה ברש"י לפיה נאמר: "דבעינא תם בשעת קבלה והולכה... והולכה לא תפקיה מכלל קבלה". זאת, בדומה ללשון הגמ' (זבחים ד,א): "והקריבו – זו קבלת הדם, ואפיק רחמנא בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה". אם כן, לדעתו הדין נאמר גם בהולכה13. אולם מלשון הרמב"ם (הל' פסוהמ"ק א,ל): "אבל אם חסרה אחר קבלה קודם זריקה... זורק את הדם" משמע שחיסרון קודם ההולכה אינו פוגם (גרי"ז). ור' עקיבא איגר (בהערותיו לרמב"ם שם) מסתפק בדבר.

הגרי"ז תמה על הדעה שפסול זה נאמר גם בהולכה: המימרא "הולכה לא תפקה מכלל קבלה" מובנה שההולכה

לשית הרמב"ם מובן היטב מדוע השחיטה עצמה אינה נחשבת מום לענייננו, משום שהשחיטה אינה מפרידה את הראש לגמרי, וממילא אינה מחסירה מגוף הבהמה. לעומת זאת לדעת רש"י צריך לומר שהשחיטה עצמה אינה מום משום שהיא צורך ההקרבה10.

הצורם אוזן הפר ואחר כך קיבל דמו. בצירור נראה סכין השחיטה נעוץ באוזן הפר תוך כדי קבלת הדם. הגמרא מחדשת שמום שכזה פוסל גם אם נעשה אחרי השחיטה. הגדרת הדין המדויקת שניה במחלוקת בין רש"י לרמב"ם, ויש לכך כמה השלכות.

בקדשים קלים

הפסוק שממנו לומד ר' זירא את דינו, "ולקח מדם הפר", נאמר בחטאת פנימית11. הגמ' שואלת: "אשכחן קדשי קדשים, קדשים קלים מנלן?", ורבא מביא ברייתא לגבי קרבן פסח, הלומדת מ"שה תמים זכר בן שנה יהיה" שאף בשעת הקבלה, ההולכה והזריקה – יהא תם ובן שנה. אביי דוחה את הראיה, על פי ברייתא אחרת האומרת שניתן לזרוק את הדם גם כשהבשר נחסר, ועל כרחך הברייתא הנ"ל, המצריכה "תמים" אף בשעת הזריקה, מתייחסת ל"בן שנה" בלבד.

לכאורה ממסקנת הגמ' נראה שאין בידינו מקור להחיל את דינו של ר' זירא גם בקדשים קלים. ברם, רש"י (ד"ה תרגומא) כותב: "וקבלה בקדשים קלים בתמימות, הואיל וגלי בקדשי קדשים – גלי", אף בקדשים קלים, ללא צורך בלימוד מיוחד. מתוס' (ד"ה קדשים קלים) משתמע שאף הם מודים בדינו של רש"י, אלא שהתוס' ביומא (מט,ב) ד"ה שאני התם) מבארים את המקור לכך באופן אחר, שהדבר נלמד מ"יהיה" בקרבן פסח, כדרשת רבא, ומקדשי קדשים למדנו שלעניין זה הדברים אמורים בקבלה בלבד. גם הרמב"ם (הל' פסוהמ"ק הנ"ל) סותם וכותב: "בהמה שחסר מאיבריה...", ולא מבדיל בין סוגי הקרבנות (זבח תודה).

למנוע את פסול הקרבן. ואפילו ההיתר לחתוך עד העצם בלבד הוסבר בראשונים בדרכים אחרות, שאין זה מום, או שמום עובר כשר, כדלעיל. מסתבר, אם כן, שסברה זו אין לה מקום אלא לגבי השחיטה, שהיא פעולה חיונית קודם הקבלה.

11. ראה לעיל הערה 2.

12. וכן הוא בתוס' ביומא שם ובכת"י המובאים בדק"ס. ומסתבר שהנוסח "בכבור" נשתרבו מגיטין מד, א ובכורות לד, א ועוד, שם מוזכרת צרימת האוזן כדוגמא להטלת מום מכוונת בכבור.

13. כך גם עולה מדברי רש"י שהמקור לדין זה הוא הפסוק בפר העלם דבר: "והביא... את דם הפר אל אהל מועד" (ראה לעיל הערה 2).

10. כן כתב במרומי שדה, ומצאנו סברה דומה בספר יראים (סי' רפא), שהקשה למאן דאמר 'אין שחיטה אלא לבסוף': כיצד יתכן להתחייב משום שחוט חוץ? הרי תחילת השחיטה היא מום, ונמצא שהקרבן אינו ראוי לפתח אהל מועד! ותשובתו: "כיון שדרך הכשר קא עביד - אינו נקרא מום, דכל מומי קדשים מפיסח ועוור גמרינן, שאינם דרך הכשר". במרומי שדה חידש, על פי דרכו, שכך הדין בכל מום שנעשה לצורך ההקרבה, ואפילו הפשט וניחות, שאין הכרח לעשותם קודם הקבלה, ובדרך כלל נעשים רק לאחר הזריקה (כדלהלן קג,ב) - אינם פוסלים אם נעשו לפני הקבלה. גם בנימוקי חיים העלה סברה זו, ולפי זה הכשיר את הוצאת הריאה מיד לאחר השחיטה לצורך בדיקתה מטריפות. יש להקשות עליהם מהגמ' בהמשך, האוסרת לחתוך לגמרי את רגל הבהמה שיצאה מחוץ לעזרה, אף על פי שחיתוך זה נועד

מדם התערובת וזורקו... שאם ישפך אחד מהם נמצא שהוא מכשירו". הרי אפילו אם יעשה זאת בעומדו ליד המזבח ולא יוליך את הכוס – עצם המילוי מן הדם שנשפך מהווה המשך להולכה, ונמצא שעדיין לא נשלמה הולכתו, והרי הפסח כבר הופשט ונותח והוקטרו אמוריו, וכיצד יוכשר כעת?¹⁴

סיכום

הגמ' קובעת שקרבן שנחסר בין השחיטה לקבלת הדם – נפסל. לדעת רש"י פירוש הדבר שאיסור הקרבת בעל מום נאמר גם על מום שנוצר לאחר השחיטה. לשיטה זו נראה שהמחסר מן הקרבן לוקה, וכן המקריבו, ואם עלה למזבח – ירד, כדין בעל מום. לדעת הרמב"ם זהו פסול מחודש, מעצם זה שהקרבן נחסר ואינו כפי שהיה בשעת השחיטה. נחלקו המפרשים בדעתו מהו החסרון הפוסל: האם כל חסרון (קרית ספר); או רק מה שמוגדר כמום (קין אורה); או רק חסרון אבר שלם (שפת אמת). רבנו פרץ מכשיר מום עובר בדין זה.

מן הגמ' נראה שפסול זה נאמר גם בקדשים קלים, למרות שאין על כך מקור מפורש בתורה, וכך סתימת הראשונים. קרבן שנוצר בו מום בין הקבלה לזריקה – כשר. באשר להולכה, יש אומרים שאף היא טעונה קרבן תמים (רש"י לגרסת השטמ"ק); יש שהסתפקו בדבר (רעק"א; זבח תורה); ויש שנקטו שלא נאמר בה דין זה (גרי"ז; משך חכמה), וכמה ראיות לדבר.

היא עבודה, ויש לעשותה ככל דיני עבודה (בכהן כשר וכלי שרת ומחשבה כשרה וכו'), אבל כאן אין זה דין בעבודה, שעליה להעשות בעוד הקרבן שלם, אלא דין בקרבן, שעליו להיות תמים עד שלב מסוים, ומניין לנו להוסיף גם את ההולכה? (בפרט שההולכה היא עבודה שאפשר לבטלה). יש להוסיף, שמסברה דינו של ר' זירא מובן יותר בקבלה, שיש צורך שהדם יתקדש בידם הפר' השלם, וכך הדם הנזרק ומכפר מייצג את הקרבן כולו; אבל אם בזריקה אין צורך בכך – קשה להבין מדוע בהולכה נדרוש זאת. בזבח תודה הקשה על סברת השטמ"ק מכיוון אחר: בקבלה יש דין שהדם יתקבל ישירות מהפר, ולכן מובן מדוע הפר' צריך להיות כפי שהיה מתחילה, מה שאין כן בהולכה, שכשרה גם אם אסף את הדם מהרצפה, ואין צורך באותו פר' (ונשאר ב'צריך עיון').

במשך חכמה (ויקרא דה) נקט אף הוא שבהולכה אין צורך ב"תמים", ופירש לפי זה את דיוק הפסוקים, שבפר כהן משיח נאמר: "והקריבו... פר בן בקר תמים... ולקח... מדם הפר" (פס' ג-ה), ואילו בפר העלם דבר של ציבור נאמר: "והקריבו... פר בן בקר [בלא "תמים"]... והביא [ולא הזכרה הלקיחה] הכהן המשיח מדם הפר אל אהל מועד" (שם פס' יד-טז) – בקבלה הדגישה התורה את התמימות, ולא בהולכה.

ראיה נוספת יש להביא מדברי ר' יהודה (המובאים בגמ' להלן לדב) שבתום שחיטת הפסחים "כוס אחד היה ממלא

מערכה סד. קרבן שרובו בעזרה ורגליו מחוצה לה (כה-ב,כו,א)

רבי אלעזר: הדם שברגל נפסל ופוסל

ר' אמי אומר בשם ר' אלעזר: "היא בפנים ורגליה בחוץ, חתך [את רגליה] ואחר כך שחט – כשרה; שחט ואחר כך חתך – פסולה". טעמו של חילוק זה, שמה שבחוץ נפסל ביוצא¹, והוא מתערב עם מה שבפנים על ידי זרימת הדם בגוף הבהמה ופוסל את מה שבפנים, אבל אם חתך לפני השחיטה – נמנע המעבר מהחוץ פנימה.

הגמ' תמדה על הדין שהחיתוך מכשיר את הקרבן, שהרי בכך הוא נעשה בעל מום! לפיכך הגמ' מגיחה: "חתך ואחר כך קיבל", ובשעת השחיטה היה הקרבן תמים. גם על כך מקשה הגמ' מדברי ר' זירא שבשעת הקבלה צריך הקרבן להיות שלם, ולפיכך מתרץ אבימי שמדובר כשחתך את הבשר שבאבר בלי לפגוע בעצם, ואין זה מום². לכאורה על פי תירוץ זה ניתן לחזור לגרסה המקורית בדברי ר"א, שמדובר על שחיטה, וכך כותב בשטמ"ק (אותו בשם גליון').

הסוגיה דנה במצב שבו בהמת הקדשים עומדת בגבול העזרה, כך שרובה בפנים ומיעוטה בחוץ, בשעת שחיטת הבהמה או בשעת קבלת הדם. מצב זה מעורר שתי שאלות: א. האם יש דין שכל הבהמה תעמוד בעזרה בשעת ההקרבה ללא שיור, והאם יש לעניין זה הבדל בין שלבים שונים במהלך ההקרבה? ב. גם אם עובדה זו כשלעצמה שחלק מהבהמה נמצא בחוץ איננה פוסלת, יש לברר: האם אותו חלק שבחוץ פוסל את החלק שבפנים, משום שחלקי הבהמה מתערבבים זה בזה, כגון על ידי זרימת הדם בגוף הבהמה? בסוגיה מובאות שתי מימרות, הראשונה עוסקת בשאלה השנייה והשנייה עוסקת בשאלה הראשונה, ויש לברר את היחס בין שתי המימרות.

במהלך הסוגיה מתבררים כמה מושגים: מאימתי חל פסול יוצא? חיתוך בשר הבהמה ללא פגיעה בעצם – האם זהו מום? האם הדם המצוי באברי הבהמה נחשב כדם או כבשר? ועוד.

2. כדברי הגמ' בבכורות (מא,א) על הפסוק: "עוורת או שבור או חרוץ... לא תקריבו" (ויקרא כב,כב) - "חרוץ דומיא דשבור, מה שבור - במקום עצם, אף חרוץ - במקום עצם".

14. ולשיטת האחרונים לעיל הערה 10 שמום שנעשה לצורך ההקרבה אינו פוסל - אין מכאן ראיה.

1. מכאן למדנו חידוש בגדר פסול 'יוצא', שהוא נאמר גם בדבר שלא היה מעולם בתוך המחיצות, אלא שדינו להיות בתוך המחיצות (דבר אברהם ח"ג א,לב).